

DiAMEnT

dostrzec i aktywizować
możliwości, energię, talenty

PROGRAMY ZAJĘĆ POZASZKOLNYCH

ŚWIAT TO MY WE ARE THE WORLD **PROGRAM ZAJĘĆ POZASZKOLNYCH Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO DLA UCZNIÓW ZDOLNYCH KLAS I-III GIMNAZJUM**

Autorzy:
LUCYNA STASIK
MAGDALENA MAJKA
DARIA BOGACZ

NOWY SĄCZ 2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Szanowni Państwo

Oddajemy w Państwa ręce **Program zajęć pozaszkolnych z języka angielskiego dla uczniów zdolnych klas I-III gimnazjum „We Are the World”** opracowany w ramach projektu „DiAMEnT” - dostrzec i aktywizować możliwości, energię, talenty – realizowanego w ramach Priorytetu IX *Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach*, Działanie 9.1.2 *Wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z grup o utrudnionym dostępie do edukacji oraz zmniejszanie różnic w jakości usług edukacyjnych*, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Kapitał Ludzki w latach 2007 – 2013.

Program, który przekazujemy Państwu jako propozycję materiału metodycznego **został przetestowany** na zajęciach pozaszkolnych zrealizowanych w Powiatowych Ośrodkach Wspierania Uczniów Zdolnych w latach szkolnych 2010/2011 oraz 2011/2012 zorganizowanych i przeprowadzonych w ramach projektu DiAMEnT.

Program „We Are the World” ma charakter nowatorski i skierowany jest do uczniów, którzy wykazują się zdiagnozowanymi poznawczymi uzdolnieniami kierunkowymi z zakresu języka angielskiego.

Innowacyjność programu polega na tym, że proponuje się zajęcia dla uczniów zdolnych prowadzone metodą projektu z wykorzystaniem strategii PBL – *problem based learning* – uczenie się na bazie problemu / uczenie się w oparciu o problem - strategii edukacyjnej, która cechuje się tym, że uczymy się poprzez rozwiązywanie problemu. Realizujemy z uczniami projekt edukacyjny nie tyle dla uzyskania określonego produktu końcowego lecz przede wszystkim dla rozwiązania problemu, a poszukiwanie tego rozwiązania pozwoli nabyć uczniom określone umiejętności i poszerzyć wiedzę w danym obszarze tematycznym objętym projektem.

Program „We Are the World” został opracowany z myślą o zajęciach pozaszkolnych, ale może być także wykorzystany przez nauczycieli w ramach zajęć lekcyjnych bądź zajęć pozalekcyjnych poświęconych tematyce z zakresu języka angielskiego.

Program „We Are the World” **posiada obudowę metodyczną w postaci Materiałów pomocniczych** do programu, które zawierają materiały

merytoryczne i wskazówki metodyczne do realizacji projektów edukacyjnych zaproponowanych w programie.

Specyfiką *Programu zajęć pozaszkolnych* jest to, że został on opracowany dla etapu, nie ma więc tutaj podziału treści programowych na klasy. Taki charakter programu wynika z faktu, że adresatami są uczniowie zdolni, a ich możliwości i potrzeby nie zawsze są związane z poziomem klasy. Tak *Program zajęć pozaszkolnych* jak i *Materiały pomocnicze* są **otwartą propozycją**, z której nauczyciel i grupa uczniów zdolnych mogą skorzystać, mogą proponowane treści uzupełnić lub z niektórych zrezygnować, tematy projektów mogą przyjąć do realizacji w proponowanej formie, zmodyfikować je lub w ramach danego modułu sformułować nowy temat. Duża swoboda w wyborze treści uzależniona jest od możliwości grupy, ale przede wszystkim od zainteresowań uczniów, którzy powinni współdecydować o tematyce projektu oraz jego zakresie merytorycznym. **Te cechy odróżniają w sposób zasadniczy *Program zajęć pozaszkolnych* od programów nauczania przedmiotu**, które obligują nauczyciela do zrealizowania określonych treści programowych na poziomie danej klasy. *Program zajęć pozaszkolnych* nie obliguje nauczyciela do zrealizowania zawartych w nim treści w określonym czasie, ale jest pomocą w dobieraniu ciekawych treści przedmiotowych do realizacji projektów edukacyjnych. Zaproponowane w programie projekty edukacyjne w większości mają **charakter międzyprzedmiotowy**, dlatego też obok treści przedmiotowych proponuje się treści z innych dyscyplin, **które przy realizacji projektu pozwalają uczniowi na zdobycie umiejętności o charakterze interdyscyplinarnym.**

„We Are the World” wraz z obudową to program otwarty, który może stać się pomocą i inspiracją dla nauczyciela i uczniów w realizacji projektów edukacyjnych.

Nauczycielom i uczniom życzymy satysfakcji z realizacji ciekawych projektów edukacyjnych i radości wspólnego uczenia się.

Autorki programu

Zespół projektu DiAMEnT

I. Założenia dydaktyczno-wychowawcze programu

1.1. Założenia programowe

Program „We Are the World” został stworzony dla uzdolnionych uczniów szkół gimnazjalnych do realizowania w ramach zajęć pozaszkolnych. Autorki zakładają jednak, że może on również być wykorzystany w procesie dydaktyczno-wychowawczym w szkole, np. w ramach zajęć kół zainteresowań, czy w indywidualizowaniu pracy z uczniem zdolnym. Zajęcia pozaszkolne realizowane w oparciu o ten program mają rozwijać umiejętności twórcze uczniów, ich uzdolnienia i zainteresowania językowe, dać im możliwość samorealizacji, samodoskonalenia, a ponadto kształcenia kompetencji społecznych w pracy z grupą.

Program został opracowany w oparciu o podstawowe założenie, że nauka języka obcego to nie tylko nabywanie kompetencji językowych, ale również interakcja społeczna nierozzerwalnie związana z ludźmi, ich kulturą, historią, zwyczajami i życiem codziennym. Dlatego też program umożliwia uczniom równoczesne rozwijanie znajomości struktur gramatycznych i leksykalnych, umiejętności komunikowania się przy zastosowaniu różnorodnych form wypowiedzi oraz zdobywania wiedzy o sobie i otaczającym świecie. Autorki przyjęły, że te kompetencje będą rozwijane równocześnie przy realizacji zadań we wszystkich modułach projektowych opracowanych w programie.

Program jest osadzony w założeniach pedagogiki humanistycznej, co oznacza, że uczeń jest podmiotem w procesie kształcenia, który dokonuje samodzielnych wyborów wykorzystując swoje zainteresowanie światem, ludźmi wokół siebie, buduje swoją niezależność i odpowiedzialność. Oczywiście konsekwencją takiego założenia jest przekonanie, że rolą nauczyciela jest przede wszystkim wspieranie uczniów w nabywaniu kompetencji, samodzielnym podejmowaniu decyzji i rozwiązywaniu problemów. Oznacza to pełną podmiotowość ucznia, który uczestniczy w procesie edukacyjnym, nie tylko po to, aby wiedział, ale także, a może przede wszystkim po to, by umiał tworzyć.

Głównym celem programu jest postawienie ucznia w roli badacza poszukującego rozwiązania problemu, a w trakcie procesu badawczego poszerzającego swoje sprawności językowe: słuchanie, czytanie, mówienie, i pisanie w zakresie języka angielskiego. Dzięki takiemu założeniu poszczególne sprawności językowe rozwijane są w sposób zintegrowany przenikając się wzajemnie, co jest odzwierciedleniem ich autentycznego występowania w każdym języku.

Program przewiduje realizację zajęć metodą projektu z wykorzystaniem strategii PBL – *problem based learning*. W tradycyjnym rozumieniu metoda projektu to jedna z metod nauczania, zaliczana do metod praktycznych, aktywizujących, polegająca na samodzielnym realizowaniu przez uczniów zadania związanego z wytworzeniem produktu finalnego. W przypadku PBL tak pojmowany produkt jest raczej pretekstem do wyzwolenia w uczniach aktywności i chęci poszukiwania rozwiązań. Jest to szczególnie ważne w przypadku zajęć z języka obcego, gdzie często sam proces dochodzenia do rozwiązania problemu (zdobywanie i przetwarzanie informacji w języku angielskim) jest równie istotny jak osiągnięcie założonego na wstępie celu. Dlatego też uczniowie realizują projekt edukacyjny nie tylko dla uzyskania określonego produktu, ale raczej dla rozwiązania problemu, którego poszukiwanie pozwoli im nabyć określone umiejętności i poszerzyć wiedzę z wybranego obszaru nauki. Tak pojmowany projekt edukacyjny włącza się w nurt nauczania problemowego, którego niezwykle istotnym elementem staje się właściwe sformułowanie pytania problemowego (*driving question*). Ma ono pełnić rolę pytania napędzającego, które postawi ucznia w roli badacza i uruchomi proces poszukiwania rozwiązania. Aby pytanie problemowe spełniło swoją funkcję nie może ono sugerować odpowiedzi lub zawężyć spektrum możliwych odpowiedzi. W sensie praktycznym oznacza to, że pytania problemowe powinny być pytaniami otwartymi, zaczynającymi się od słów: Jak.....? lub Dlaczego...? Nie jest pytaniem problemowym temat projektu określony jednym słowem lub równoważnikiem zdania (np. „Wulkany” lub „Wady i zalety zakupów w Internecie”), gdyż sugeruje on opisowy a nie problemowy charakter procesu dochodzenia do rozwiązania.

1.2 Cele nauczania

Program uwzględnia cztery podstawowe zakresy celów edukacyjnych w kontekście nauki języka obcego:

Cele językowe:

- rozwijanie w sposób zintegrowany sprawności mówienia, czytania, pisania i rozumienia ze słuchu
- wzbogacenie zasobu funkcji językowych i słownictwa
- opanowanie rozwiniętych struktur gramatycznych

Cele poznawcze:

- rozwijanie znajomości wybranych aspektów kultury i nauki
- poznanie różnych stylów życia i zachowania
- zapoznanie się z metodami tworzenia różnych form ekspresji (film, blog, inscenizacja, i inne)

Cele etyczne:

- kształcenie postawy tolerancji i otwartości wobec siebie nawzajem
- rozwijanie zainteresowania innymi kulturami i tolerancji wobec nich
- promowanie postawy odpowiedzialności
- rozwijanie poczucia własnej wartości

Cele społeczne:

- rozwijanie umiejętności komunikowania się i pracy zespołowej
- rozwijanie różnorodnych technik zdobywania wiedzy
- pobudzanie aktywności twórczej.

II. Treści nauczania

Treści nauczania w programie „We Are the World” zostały opracowane w oparciu o **Podstawę programową kształcenia ogólnego** w zakresie przedmiotu *Język angielski* dla gimnazjum ale ze względu na fakt, iż adresowany jest on do uczniów szczególnie uzdolnionych, wykracza poza jej zakres. W związku z tym przyjęte treści nauczania obejmują następujące aspekty:

- rozwijanie zintegrowanych sprawności rozumienia ze słuchu, mówienia, czytania i pisania w zakresie obszarów proponowanych w modułach projektowych.
- poszerzenie repertuaru funkcji językowych umożliwiających posługiwanie się językiem obcym w różnych sytuacjach życiowych.
- opanowanie bardziej rozwiniętych struktur gramatycznych stosowanych do wyrażania teraźniejszości, przeszłości i przyszłości.
- wzbogacenie słownictwa dotyczącego różnych dziedzin życia na podstawie oryginalnych materiałów językowych.
- rozszerzenie komponentu kulturowo-cywilizacyjnego, z ukierunkowaniem na styl życia i zachowania w różnych krajach i kulturach.
- korzystanie z wiedzy i umiejętności nabytych w trakcie nauki innych przedmiotów.
- rozróżnianie i próby stosowania formalnego i nieformalnego stylu języka.
- zapoznanie ucznia z elementami języka niezbędnymi do funkcjonowania we współczesnym społeczeństwie.
- rozwój indywidualnych strategii uczenia się i metod pracy w grupie.

Przyjęcie metody projektu jako sposobu realizacji zajęć określa strukturę programu i organizację treści nauczania. W strukturze programu znajdujemy następujące elementy:

- **moduły projektowe**, które określają bardzo szeroki obszar tematyczny, dziedzinę;
- **cele operacyjne modułu projektowego**, które odnoszą się do całego modułu projektowego i należy je traktować jako otwartą listę zawierającą pewną ilość propozycji, którą nauczyciel i uczniowie będą mogli zmieniać lub poszerzać;
- **kluczowe pojęcia**, które odnoszą się do modułu projektowego i są dla nauczyciela wskazówką, jakie elementy w tym obszarze są ważne z punktu widzenia autorek programu;
- **proponowane tematy projektów**, zdefiniowane w formie pytania problemowego (*driving question*), które są problemami do rozwiązania, i które będą punktem wyjścia do uruchomienia procesu badawczego;

- **materiał nauczania** - w którym autorki zwracają uwagę na treści gramatyczne słownictwo i formy wypowiedzi przydatne do realizacji projektów w danym obszarze wiedzy;
- **proponowane osiągnięcia uczniów** - które zawierają propozycję założonych osiągnięć uczniów.

Treści kształcenia zostały zaprezentowane w 10 modułach projektowych:

Moduł 1

Temat modułu projektowego: Moda

Tytuł: Modnie... – to znaczy jak? (*What is fashion all about?*)

Moduł 2

Temat modułu projektowego: Ekologia

Tytuł: Życie w zgodzie z naturą (*How to be environmentally friendly*)

Moduł 3

Temat modułu projektowego: Zakupy

Tytuł: Jak przyjemnie jest wydawać pieniądze (*Shopping is fun*)

Moduł 4

Temat modułu projektowego: Terroryzm

Tytuł: Wojna i pokój. (*War and peace*)

Moduł 5

Temat modułu projektowego: Pogoda

Tytuł: Klęski żywiołowe (*Natural disasters*)

Moduł 6

Temat modułu projektowego: Religie

Tytuł: Święta w różnych religiach (*How do people celebrate?*)

Moduł 7

Temat modułu projektowego: Książki

Tytuł: Książki, które czytamy (*The books we read*)

Moduł 8

Temat modułu projektowego: Muzyka

Tytuł: Muzyka moja miłość (*Music is my love*)

Moduł 9

Temat modułu projektowego: Sztuka

Tytuł: Komu potrzebna jest sztuka? (*Who needs art?*)

Moduł 10

Temat modułu projektowego: Turystyka

Tytuł: Podróże kształcą (*Travel broadens the mind*)

Zadaniem nauczyciela prowadzącego zajęcia z wykorzystaniem tego programu jest sprowokowanie uczniów do wybrania problemów zgodnych z ich prawdziwymi zainteresowaniami, a nawet sformułowanie wspólnie z uczniami innych, ciekawych pytań problemowych w ramach danej dziedziny. W związku z tym program zakłada dużą dowolność w doborze materiałów nauczania i środków dydaktycznych – nie powinny to być podręczniki do nauki języka angielskiego lecz materiały autentyczne, których źródłem będzie przede wszystkim Internet. Aby ułatwić nauczycielom prowadzącym zajęcia dobór metod i technik pracy została stworzona obudowa metodyczna, która może posłużyć za źródło inspiracji. Należy pamiętać, że w żaden sposób nie ogranicza ona inwencji własnej nauczycieli, przeciwnie – powinni oni poszukiwać własnych, kreatywnych rozwiązań, które przełożą się na ciekawe zajęcia i radość uczniów z odkrywania świata.

**MODUŁY
PROJEKTOWE**

MODUŁ I

Temat modułu projektowego: Modnie... - to znaczy jak?

(What is fashion all about?)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija zintegrowane sprawności językowe czytając teksty o modzie, wypowiadając się na tematy związane z wyglądem zewnętrznym oraz opisując trendy popularne wśród młodzieży
- ćwiczy opisywanie wyglądu zewnętrznego używając poprawnego szyku przymiotników i konstrukcji *so + przymiotnik, such + a/an + rzeczownik*
- ćwiczy umiejętność argumentowania podczas dyskusji
- wzbogaca zasób słownictwa o wyrażenia związane z opisem wyglądu zewnętrznego znanych osób i nastolatków
- dostrzega wpływ celebrytów na trendy panujące w modzie

Kluczowe pojęcia:

moda, trend

akceptacja wśród rówieśników

naśladowanie

stereotypy związane z modnym wyglądem

Proponowane tematy projektów

1. Jak nasz sposób ubierania się wpływa na opinię o nas?
2. Jak kreuje się trendy w modzie?
3. Sława i moda – czyli jak zostać modelką/modelem?
4. W jaki sposób różne kultury wpływają na sposób ubierania się?)
5. W jaki sposób pokazy wielkich domów mody wpływają na nasz codzienny wygląd?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- szyk przymiotników
- konstrukcje *so* + przymiotnik, *such* + *a/an/-* + rzeczownik
- zdania w 0 i I okresie warunkowym (np. *if you wear black clothes people know/ think that..., if you go to church you shouldn't wear shorts*)

Słownictwo:

- określenia związane z modą i wyglądem zewnętrznym (np. *up to date, fashionable, shocking, metro style, tasteless...*)

Formy wypowiedzi:

- opis
- dyskusja
- artykuł
- tekst do poradnika
- komentarz do pokazu mody / wystawy

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- posługuje się słownictwem związanym z modą, opisując popularne wśród młodzieży trendy i marki
- wzbogaca zasób słownictwa o wyrażenia związane z opisem wyglądu zewnętrznego znanych osób i nastolatków
- używa przymiotników w poprawnej kolejności oraz poprawnie używa konstrukcji *so* + przymiotnik, *such* + *a/an/-* + rzeczownik
- tworzy zdania opisujące wygląd zewnętrzny i trendy w modzie używając zdań warunkowych typu 0 i 1
- redaguje w formie ustnej i pisemnej argumenty do dyskusji na temat wyglądu zewnętrznego młodzieży
- redaguje artykuł/poradę na temat mody do poradnika „Jak się (nie) ubierać?”
- redaguje w zespole poradnik „Jak się (nie) ubierać?”
- pisze artykuł na temat mody i umieszcza go w Internecie
- przygotowuje w zespole film o wpływie celebrytów na modę nastolatków

- przygotowuje wystawę przedstawiającą fotografie strojów z różnych kontynentów wraz z opisem i komentarzem
- przygotowuje prezentację wybranego domu mody

MODUŁ II

Temat modułu projektowego: Życie w zgodzie z naturą

(*How to be environmentally friendly?*)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija zintegrowane umiejętności językowe ze szczególnym uwzględnieniem czytania i pisania
- wzbogaca zasób słownictwa związanego z ochroną środowiska
- ćwiczy używanie czasowników modalnych, konstrukcji Let's + czasownik i czasów przyszłych: *future simple*, wyrażenia *to be going to*, *present continuous*
- uświadamia sobie, że czystość otoczenia zależy od każdego z nas i że tylko natychmiastowe działanie może zmienić katastrofalną wizję przyszłości świata
- wie, jaki wpływ na środowisko mają zachowania i wybory indywidualnych osób
- rozumie jak może samodzielnie / z osobami z najbliższego otoczenia wpływać na poprawę stanu środowiska
- potrafi przygotować dekalog ekologiczny dla rodziny, klasy, przyjaciół

Kluczowe pojęcia:

zanieczyszczanie środowiska naturalnego

recykling

zachowania pro-ekologiczne

odnawialne źródła energii

Proponowane tematy projektów

1. Co zrobić, aby ludzie nie ignorowali zaleceń ekologów?
2. Co mogę zmienić w swoim życiu, aby nie być „trucicielem”?
3. Wiatr, słońce, atom - jakie rodzaje energii mogą przyczynić się do ratowania środowiska naturalnego?
4. Obwodnice dla miast a przełazy dla zwierząt – jak rozwiązać konflikt pomiędzy interesami mieszkańców i ekologów?

5. Na ile zmiany zachodzące w środowisku naturalnym wpływają na liczbę zachorowań na choroby cywilizacyjne?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- czasowniki modalne i semi modalne w czasie teraźniejszym (*can, can't, must, mustn't, may, might, should, shouldn't, have to, don't have to...*)
- konstrukcja *Let's* + czasownik
- czasy przyszłe: *future simple*, wyrażenie *to be going to*, *present continuous*

Słownictwo:

- rzeczowniki i czasowniki służące do opisu różnych zachowań proekologicznych (np. *ozone layer, greenhouse effect, global warming, protect, save, recycle, segregate*)

Formy wypowiedzi:

- opis
- odezwa
- głos w dyskusji

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- poprawnie tworzy zdania z czasownikami modalnymi,
- używa konstrukcji „*Let's* + czasownik” i czasów przyszłych
- rozszerza zasób słownictwa związanego z ekologią i ochroną środowiska
- poznaje fakty naukowe przemawiające za standardowymi hasłami ekologicznymi (np. jakie szkody dla środowiska wyrządza wyprodukowanie jednej torby plastikowej, pozostawienie telewizora w funkcji stand-by na noc, spalanie butelki plastikowej, itp.)
- tworzy ‘dekalog ekologiczny’ dla rodziny, klasy, szkoły etc., lub odezwę do mieszkańców wsi/miasta dotyczącą zachowań proekologicznych

- pisze list lub e-mail do wszystkich uczniów dotyczący wybranej akcji ekologicznej (np. Sprzątanie Ziemi)
- używając poprawnego szyku przymiotników i konstrukcji *so* + przymiotnik, *such* + *a/an/-* +rzeczownik
- ćwiczy umiejętność argumentowania podczas dyskusji

MODUŁ III

Temat modułu projektowego: Jak przyjemnie jest wydawać pieniądze! (*Shopping is fun!*)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- ćwiczy zintegrowane umiejętności językowe a zwłaszcza czytanie i pisanie podczas przygotowywania wybranego produktu końcowego (poradnik, pamiętnik, blog lub kampania reklamowa)
- rozwija umiejętność mówienia i słuchania w trakcie debaty o reklamie
- nabywa sprawności w stopniowaniu przymiotników, używaniu rzeczowników policzalnych i niepoliczalnych a także poprawnie tworzy zdania warunkowe typu 1 i 2
- poznaje słownictwo związane ze sprzedażą i reklamą
- wie, jak zorganizować kampanię społeczną nakłaniającą do przemyślanych zakupów

Kluczowe pojęcia:

budżet

formy płatności

reklama

zysk

Proponowane tematy projektów

- 1. Jak działa reklama i komu jest potrzebna?**
- 2. Dlaczego kupujemy produkty, których tak naprawdę nie potrzebujemy?**
- 3. Plastikowe pieniądze - jak karty kredytowe wpływają na nasze życie?**
- 4. Galerie handlowe - jaki wpływ mają na życie towarzyskie młodzieży**
- 5. Jakie zagrożenia niesie ze sobą robienie zakupów przez Internet?**

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- stopniowanie przymiotników (np. *Nike is much better than Umbro*)
- rzeczowniki policzalne i niepoliczalne
- 1,2 okresy warunkowe (np. *If there is a bargain, people often buy a lot of things, if I had a choice I'd buy better quality clothes...*)

Słownictwo:

- słownictwo związane z różnymi rodzajami handlu i reklamy
- określenia związane z dokonywaniem operacji finansowych i dokonywaniem wyborów (*payment, loan, withdrawal, influence, subconscious, shopping spree, compulsive buying*)

Formy wypowiedzi:

- teksty do kampanii reklamowej
- tekst do poradnika
- wypowiedź w dyskusji
- wpis do blogu / pamiętnika

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- tworzy zdania ze stopniowaniem przymiotników i okresami warunkowymi
- rozróżnia i prawidłowo używa rzeczowników policzalnych i niepoliczalnych
- posługuje się słownictwem związanym z marketingiem i reklamą
- bierze udział w debacie na temat reklamy i metod manipulowania klientem
- pisze blog / pamiętnik wcielając się w sytuację zakupoholika wychodzącego z nałogu
- przygotowuje w grupie kampanię „anty-reklamową” zachęcającą do kupowania tylko tych produktów, które uznajemy za niezbędne
- bierze udział w dyskusji na temat galerii handlowych / zakupów w Internecie
- przygotowuje poradnik dla początkującego klienta sklepów internetowych

MODUŁ IV

Temat modułu projektowego: **Wojna i pokój** (*War and peace*)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija zintegrowane sprawności językowe czytając teksty związane z problemem wojen i terroryzmu, biorąc udział w debacie, pisząc artykuł lub scenariusz do audycji radiowej / filmu
- rozwija słownictwo służące do opisu działań wojennych i sposobów rozwiązywania sytuacji konfliktowych
- posiada podstawowe informacje związane z historią powstania i metodami działania wybranych organizacji terrorystycznych na świecie (np. ETA, IRA, Al-Khaida, itp.)
- uświadamia sobie że walka z terroryzmem łączy się z ograniczaniem swobód obywatelskich
- potrafi przygotować obiektywną analizę jednego przypadku działań terrorystycznych – tło historyczne, przyczyny, racje obu stron

Kluczowe pojęcia:

konflikt

terroryzm

negocjacje

bezpieczeństwo

ataki terrorystyczne

Proponowane tematy projektów

1. **Skąd się bierze terroryzm?**
2. **Jak walka z terroryzmem wpływa na życie zwykłych ludzi?**
3. **Jak rozwiązać problem terroryzmu na świecie?**
4. **Komu opłaca się terroryzm?**
5. **Jakie motywy mogą skłonić pojedyncze osoby do działań terrorystycznych? (np., zabójstwo prezydenta Kennedy'ego, przypadek węglika w USA, masakra na wyspie Utoya)?**

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- czasy przeszłe: *past simple, past continuous, past perfect*
- czasy teraźniejsze: *present simple, present perfect*
- określniki *any, some, many, much, a lot of, a couple of, (a) little, (a) few, several*

Słownictwo:

- rzeczowniki i czasowniki związane z działaniami zbrojnymi i atakami terrorystycznymi (np. *conquer, safety, weapon, attack, suffer, ...*)
- nazwy geograficzne (kraje, obszary, miasta, w których miały/mają miejsce ataki terrorystyczne)

Formy wypowiedzi:

- głos w dyskusji
- tekst artykułu do anglojęzycznej gazety
- scenariusz do filmu video / audycji radiowej

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- posługuje się poprawnie czasami przeszłymi i teraźniejszymi oraz określnikami ilości
- używa form leksykalnych związanych z problemem wojen / ataków terrorystycznych
- zna pisownię i wymowę nazw miejsc geograficznych gdzie miały miejsce ataki terrorystyczne
- posiada wiedzę na temat organizacji terrorystycznych na świecie, ich celów i metod działania
- wie, że walka z terroryzmem może naruszać prywatność obywateli
- pisze artykuł do anglojęzycznej gazety, proponując sposób rozwiązania wybranego problemu związanego z terroryzmem
- tworzy audycję radiową lub film video o działalności wybranej organizacji terrorystycznej / indywidualnej osobie działającej jako terrorysta

MODUŁ V

Temat modułu projektowego: Klęski żywiołowe (*Natural disasters*)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- doskonali zintegrowane sprawności językowe (czytanie, pisanie, mówienie i słuchanie) poprzez poszukiwanie i przetwarzanie informacji o wybranych klęskach żywiołowych
- ćwiczy użycie strony biernej i okresów warunkowych w opisach wybranych klęsk żywiołowych
- posiada słownictwo pozwalające na opisanie ekstremalnych zmian pogodowych (powódzie, tornada, tajfuny, susze, trzęsienia ziemi)
- rozumie wpływ zmian klimatycznych zachodzących w różnych rejonach świata na nasze bezpieczeństwo
- uczy się prawidłowego zachowania podczas klęsk żywiołowych
- poznaje naukowe teorie wyjaśniające zdarzenia opisane w Biblii i innych źródłach literackich
- bada wpływ klęsk żywiołowych na przestrzeni wieków na życie ludzi i przebieg wydarzeń historycznych

Kluczowe pojęcia:

pogoda na świecie

zmiany klimatyczne

systemy ostrzegania

katastrofy

klęski żywiołowe

ewakuacja ludności

Proponowane tematy projektów

1. Dlaczego w niektórych krajach katastrofy zdarzają się częściej niż gdzie indziej?
2. Dlaczego klęski żywiołowe na świecie przynoszą tak wiele ofiar?
3. Systemy ostrzegania – jak zminimalizować skutki klęsk żywiołowych?
4. Jak nauka próbuje wyjaśnić opisy mitycznych / biblijnych klęsk żywiołowych?

5. W jaki sposób klęski żywiołowe wpływały na przebieg zdarzeń historycznych?

Propozycje materiału językowego:

Gramatyka:

- strona bierna w czasie teraźniejszym i przeszłym (np. *the place is destroyed every year, it was flooded last year*)
- 2 okres warunkowy (np. *if we could predict earthquakes we would save a lot of people, if they had known about the flood they would have survived*)

Słownictwo:

- przymiotniki i przysłówki używane w opisach (np. *dramatic, drastic, devastating, quickly, immediately, heavily...*)
- czasowniki związane ze zmianami pogodowymi (np. *hit, appear, change...*)

Formy wypowiedzi:

- reportaż
- tekst ulotki / plakatu / poradnika / prezentacji
- opis

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- formułuje zdania na temat klęsk żywiołowych za użyciem strony biernej i okresów warunkowych
- używa słownictwa opisującego ekstremalne zmiany pogodowe
- opisuje akcje ratunkowe podjęte w związku z klęskami żywiołowymi i ocenia skuteczność pomocy udzielonej poszkodowanym
- przygotowuje prezentację wybranego systemu ostrzegania i ocenia jego skuteczność
- pisze reportaż z miejsca, które dotknęła klęska żywiołowa
- opowiada o wydarzeniach związanych z klęskami żywiołowymi

- wie, jak zachować się podczas anomalii pogodowych – przygotowuje poradnik: „10 błędów popełnianych przez ludzi - czyli czego nie robić, aby ustrzec się przed skutkami klęsk żywiołowych”
- rozumie związek pomiędzy wystąpieniem klęski żywiołowej a przebiegiem niektórych wydarzeń historycznych

MODUŁ VI

Temat modułu projektowego: Święta w różnych religiach (*How do people celebrate?*)

Cele operacyjne modułu projektowego:

Uczeń:

- rozwija zintegrowane umiejętności językowe czytając teksty, wypowiadając się na tematy związane z tradycjami w różnych religiach i opisując wybrane zwyczaje świąteczne
- ćwiczy użycie czasów przeszłych i teraźniejszych, strony biernej i zdań rozkazujących
- poszerza słownictwo związane z opisem tradycji i zwyczajów
- posiada podstawowe informacje związane z największymi religiami świata
- opisuje tradycje i zwyczaje świąteczne w różnych religiach
- rozumie różnice kulturowe pomiędzy religiami dostrzegając jednocześnie podobieństwa pomiędzy nimi, co sprzyja rozwijaniu tolerancji

Kluczowe pojęcia

wierzenia religijne

różnorodność religijna

zwyczaje i obrzędy

tradycja

Proponowane tematy projektów

1. Jak wyznawcy różnych religii świata przygotowują się do obchodów swoich największych świąt?
2. Świątynie różnych wyznań – czym różnią się między sobą?
3. Jakie problemy związane są z wyznawaniem innej religii niż ogólnie praktykowana w danym kraju?
4. Narodziny, śluby i pogrzeby – jak obchodzą te wydarzenia wyznawcy różnych religii i kultur?
5. Jaka jest symbolika postu i ucztowania w różnych wyznaniach?

Propozycje materiału językowego:

Gramatyka:

- czasy: *past simple, past continuous, present simple*
- strona bierna w czasie teraźniejszym (*the food is cooked, the place is decorated*)
- zdania rozkazujące (*put the cake to the oven, don't do it on Saturday*)

Słownictwo:

- przymiotniki i przysłówki używane w opisach, (np. *colourful, joyful, traditional, special...*)
- czasowniki związane z przygotowaniem i obchodzeniem świąt, (np. *fast, celebrate, organize, decorate ...*)
- słownictwo związane z przepisami kulinarnymi (np. *boil, fry, roast, ...*)

Formy wypowiedzi:

- opis przygotowania potraw
- opis wybranego święta / ceremonii
- tekst do prezentacji
- opis budowli sakralnej

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- używa czasów przeszłych i teraźniejszych, strony biernej i zdań rozkazujących
- posługuje się bogatym słownictwem związanym z różnymi religiami i świętami obchodzonymi przez ich wyznawców
- posiada wiedzę na temat różnych religii
- potrafi porównać zwyczaje i tradycje świąteczne w różnych religiach, dostrzegając różnice i podobieństwa pomiędzy nimi
- przygotowuje prezentację obchodów świąt przez wyznawców wybranej religii
- tworzy album / stronę internetową prezentując najstynniejsze budowle sakralne różnych wyznań / ceremonie i uroczystości różnych religii

- potrafi przedstawić przepisy na potrawy świąteczne przygotowywane przez wyznawców różnych religii
- rozumie symbolikę różnych religii

MODUŁ VII

Temat modułu projektowego: **Książki które czytamy** (*The books we read*)

Cele operacyjne modułu projektowego:

Uczeń:

- doskonali zintegrowane sprawności językowe (czytanie, pisanie, mówienie i słuchanie) poprzez czytanie wybranych pozycji, udział w dyskusji i opowiadanie wydarzeń opisanych w książkach
- ćwiczy użycie mowy zależnej w zdaniach twierdzących i pytających oraz spójników i form dzierżawczych
- posiada słownictwo potrzebne do zrozumienia i opisanie wydarzeń przeczytanych w książkach
- zna kilka wybranych pozycji książkowych w języku angielskim
- potrafi wyodrębnić ważne wątki w fabule książki
- umie dokonać analizy postępowania bohaterów utworu literackiego i odczytać moralne przesłanie utworu
- rozwija wyobraźnię, twórcze myślenie, umiejętności pisarskie

Kluczowe pojęcia:

bohater

opis postaci

fabuła

adaptacja

wątki

dramat

Proponowane tematy projektów

1. Co by było, gdyby różni bohaterowie literaccy spotkali się w tym samym miejscu i czasie?
2. Do którego bohatera literackiego jestem najbardziej podobny?
3. Gdybym to ja był autorem – jak potoczyłyby się losy bohaterów mojej ulubionej książki?
4. Bestsellery literackie naszych rodziców i dziadków – czym różniły się od naszych ulubionych książek?
5. W jaki sposób czytelnicy e-booków zmieniają kulturę czytania?

Propozycje materiału językowego

Gramatyka:

- mowa zależna w zdaniach twierdzących i pytających
- spójniki (np. *next, after, before, as soon as, while, however, although...*)
- formy dzierżawcze rzeczowników (np. *children's toys, a friend of hers, their father's boss's car, smell of blood*)

Słownictwo:

- przymiotniki i przysłówki używane w opisach osób i miejsc
- czasowniki opisujące czynności bohaterów literackich
- słownictwo związane z wydarzeniami opisanymi w wybranych pozycjach książkowych

Formy wypowiedzi:

- scenariusz do autorskiego przedstawienie teatralnego
- tekst do komiksu
- scenariusz filmu
- opis wydarzeń
- artykuł do gazety

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- używa mowy zależnej w mowie i w piśmie
- opowiada treść utworu literackiego używając form dzierżawczych i spójników umożliwiających logiczną organizację treści
- używa bogatego słownictwa przy opisywaniu treści wybranej powieści
- przygotowuje wraz z grupą przedstawienie, w którym główne role grają bohaterowie różnych powieści
- tworzy własną wersję wydarzeń ulubionej książki
- przygotowuje w grupie film, w którym wciela się w postać ulubionego bohatera literackiego
- pisze artykuł o wpływie nowych rozwiązań technologicznych na nasze nawyki czytelnicze

MODUŁ VIII

Temat modułu projektowego: **Muzyka moja miłość**

(Music is my love)

Cele operacyjne modułu projektowego:

Uczeń:

- rozwija zintegrowane umiejętności językowe a w szczególności umiejętność rozumienia za słuchu podczas słuchania wybranych utworów, oraz czytania i pisanie w trakcie gromadzenia informacji i tworzenia tekstów do prezentacji wybranego wykonawcy lub zespołu
- poznaje struktury gramatyczne często celowo zawierające błędy lub uproszczenia
- poszerza słownictwo o wyrażenia na granicy niskiego rejestru językowego i slangu
- rozumie treść wybranych utworów muzycznych i ich przesłanie oraz potrafi przedstawić historię i twórczość ulubionego zespołu, wykonawcy
- umie przetłumaczyć treść utworu muzycznego z języka angielskiego na język polski
- poznaje kierunki w muzyce, których sam nie słucha lub nie akceptuje, uczy się tolerancji i szacunku dla ich wykonawców i fanów
- rozumie, że nielegalne ściąganie plików i sprzedaż pirackich kopii jest przestępstwem

Kluczowe pojęcia

nazwy zespołów muzycznych

tekst utworu (*lyrics*)

konkursy muzyczne

piractwo

Proponowane tematy projektów

1. **Przepis na sukces – jak dostać nagrodę Grammy?**
2. **Co wpływa na wybór muzyki, której słuchamy?**
3. **Jakie są skutki nielegalnego ściągania plików i sprzedaży pirackich kopii?**

4. W jaki sposób muzyka towarzyszy ważnym wydarzeniom historycznym, społecznym i kulturalnym?
5. Dlaczego muzyka klasyczna nie jest popularna wśród młodzieży?

Propozycje materiału językowego:

Gramatyka i słownictwo:

- struktury gramatyczne zawierające błędy lub uproszczenia (np. *ain't no money*)
- wyrażenia na granicy niskiego rejestru językowego i slangu

Formy wypowiedzi:

- głos w dyskusji
- tekst do prezentacji
- recenzja

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- rozpoznaje błędy i uproszczenia gramatyczne i leksykalne pojawiające się w wybranych utworach muzycznych
- rozumie i analizuje teksty wybranych wykonawców i zespołów
- bierze udział w dyskusji na temat określonego problemu
- tłumaczy tekst wybranego utworu na j. polski
- przygotowuje prezentację na temat wybranych utworów muzycznych związanych z określonymi wydarzeniami
- pisze recenzję utworu muzycznego

MODUŁ IX

Temat modułu projektowego: Komu potrzebna jest Sztuka?

Who needs Art?

Cele operacyjne modułu projektowego:

Uczeń:

- ćwiczy zintegrowane umiejętności językowe czytając informacje o życiu i dziełach wybranych artystów, tworząc opisy i biorąc udział w dyskusji o odbiorze dzieł sztuki
- doskonalą użycie czasów przeszłych i tworzenie złożonych konstrukcji porównawczych
- poznaje konstrukcję strony biernej typu: *it is said..., it is believed...*
- zna przykłady dzieł z dziedziny sztuk pięknych i podstawowe prądy w sztuce
- potrafi wyrazić swoją krytyczną opinię o różnych przejawach sztuki
- jest świadomy swoich preferencji artystycznych
- rozumie związek pomiędzy zjawiskiem mecenatu a rozwojem sztuki

Kluczowe pojęcia:

malarstwo

dzieło, odbiór sztuki

rzeźba

galerie

artysta

Proponowane tematy projektów

1. Dlaczego ludzie odwiedzają galerie sztuki?
2. Dlaczego artystów często doceniamy dopiero po śmierci?
3. Artyści ludowi i ich twórczość – sztuka czy rzemiosło?
4. Które kierunki w sztuce budzą największe zainteresowanie zwiedzających?
5. W jaki sposób mecenat wpływał na rozwój sztuki?

Propozycje materiału językowego:

Gramatyka:

- czasy: *past simple, past perfect*
- strona bierna w wyrażeniach typu *it is said..., it is believed...*
- tworzenie pytań ogólnych i szczegółowych

Słownictwo:

- przymiotniki i przysłówki używane w opisach dzieł sztuki
- czasowniki związane z twórczością artystyczną

Formy wypowiedzi:

- opis dzieła sztuki
- dyskusja
- scenariusz
- tekst do katalogu wystawy

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- używa swobodnie czasów przeszłych i strony biernej w zwrotach *it is said, it is believed*
- formułuje pytania ogólne i szczegółowe w różnych czasach
- zna słownictwo potrzebne do opisu wybranych dzieł sztuki
- tworzy album / internetową galerię wybranych dzieł sztuki z własnymi komentarzami
- przetwarza wybrane dzieło sztuki na język dramatu (scenka teatralna, mini-przedstawienie)
- przeprowadza symulowany wywiad ze słynnym artystą
- przygotowuje prezentację dzieł wybranego artysty lub przedstawicieli wybranego prądu artystycznego wraz z opisem
- przygotowuje głos w dyskusji na temat sztuki
- opracowuje tekst do katalogu wystawy
- prezentuje opis wybranego dzieła sztuki

MODUŁ X

Temat modułu projektowego: Podróże kształcą

(Travel broadens the mind)

Cele operacyjne modułu projektowego

Uczeń:

- rozwija zintegrowane umiejętności językowe czytając informacje o ciekawych miejscach, opowiadając o nich i przygotowując ich prezentację
- doskonali użycie konstrukcji 'it' i 'there', przedimków przed nazwami geograficznymi oraz czasowników modalnych
- ćwiczy użycie słownictwa związanego opisem ludzi i miejsc oraz z podróżowaniem
- potrafi w ciekawy sposób zaprezentować wybrane miejsce i udzielić rady osobie udającej się w podróż
- zna miejsca często odwiedzane przez turystów w różnych częściach świata
i rozumie, że nieodpowiedzialne zachowanie zwiedzających może doprowadzić do ich zniszczenia
- wie, jak przygotować się do podróży do egzotycznych krajów oraz jak się zachowywać, aby uniknąć problemów
- zna miejsca kultu religijnego na świecie, które co roku przyciągają pielgrzymów

Kluczowe pojęcia

zabytki

atrakcje turystyczne

sprzęt turystyczny

formalności związane z podróżowaniem

niebezpieczeństwa związane z podróżowaniem do różnych miejsc na świecie

Proponowane tematy projektów

1. Samolotem, rowerem czy na piechotę – jakie możliwości dają różne sposoby podróżowania?
2. W jaki sposób turystyka może zagrozić niektórym miejscom na świecie?
3. Jak mądrze podróżować?
4. Czym różni się pielgrzymowanie do miejsc świętych w różnych religiach od typowej turystyki?
5. Samodzielnie czy z biurem podróży – jak zaprojektować/zaplanować wymarzoną podróż?

Propozycje materiału językowego:

Gramatyka:

- konstrukcje z *it* i *there* w opisie miejsc i pojęć abstrakcyjnych
- przedimki przed nazwami geograficznymi
- czasowniki modalne (*must, mustn't, should, ought to, have to, don't have to*)

Słownictwo:

- przymiotniki i przysłówki używane w opisach miejsc i ludzi (np. *marvellous, splendid, devastated, horrid, tolerant, fun-loving, reserved*)
- czasowniki i rzeczowniki związane z podróżowaniem (np. *set off, book, cancel, postpone, journey, voyage, cruise, package tour*)

Formy wypowiedzi:

- opis
- tekst do przewodnika
- list lub recenzja
- lista
- plan podróży

Opis założonych osiągnięć uczniów do modułu projektowego

Uczeń:

- używa poprawnie konstrukcji *'it'* i *'there'*, przedimków przed nazwami geograficznymi oraz zdań z czasownikami modalnymi
- poszerza słownictwo niezbędne do opisywania ludzi, miejsc i podróży
- tworzy przewodnik po wybranym miejscu
- tworzy listę czynności które należy wykonać przed wyjazdem do egzotycznych krajów lub listę rad związanych z zasadami obowiązującymi w tych krajach
- pisze list lub recenzję, w której zachęca lub odradza podróż w wybrane miejsce
- tworzy plan podróży do wybranego miejsca uwzględniając uwarunkowania klimatyczne, geograficzne i kulturowe
- analizuje oferty biur turystycznych i ocenia ich usługi
- przygotowuje opis wybranego miejsca do przewodnika, reklamy, itp.

Słownik terminów związanych z systemem wspierania uczniów zdolnych

- **Zdolności**

Wewnętrzne właściwości (różnice indywidualne), które sprawiają, że przy jednakowej motywacji i uprzednim przygotowaniu poszczególni ludzie osiągają w porównywalnych warunkach zewnętrznych niejednakowe rezultaty w uczeniu się i działaniu. (Z. Pietrasiński, 1975)

Takie wewnętrzne właściwości człowieka, które umożliwiają mu sprawność, biegłość, szybkość, niezawodność wykonania określonych operacji intelektualnych lub sensomotorycznych. (M. Chruszczewski, 2005)

Indywidualna, różnicująca ludzi właściwość psychiczna, związana z łatwością odbierania i przetwarzania informacji o świecie. (Szewczuk, 1975)

Właściwość ludzkiej osobowości posiadająca podłoże organiczne, warunkujące sprawne i skuteczne wykonywanie zarówno prostych, złożonych jak i bardzo skomplikowanych działań związanych z nauką lub pracą.

- **Rodzaje zdolności**

Zdolności ogólne niezbędne dla wykonywania podstawowych operacji intelektualnych, np. liczbowe, słowne

Zdolności specjalne inaczej kierunkowe, niezbędne dla wykonywania złożonych działań, związane z określonymi dziedzinami bądź formami działalności, np. plastyczne, matematyczne, muzyczne

Zdolności specjalne często są utożsamiane z uzdolnieniami (J. Strelau)

- **Uzdolnienia**

Określony układ właściwości , dzięki którym człowiek osiąga ponadprzeciętne (na tle grupy odniesienia) rezultaty w danej dziedzinie aktywności. Aktywność ta wymaga nie tylko operacji elementarnych, ale wykorzystania zasobów jako zorganizowanej sekwencji działań o wyższym stopniu złożoności. (M. Chruszczewski)

Wiążą się z określoną sferą aktywności, określane są jako zdolności „do czegoś”, do pewnych rodzajów czy dziedzin działalności (np. muzycznej, plastycznej, literackiej).

- **Talent/ Szczególne uzdolnienia**

Szczególny przypadek uzdolnienia; taki układ właściwości fizycznych, zdolności oraz innych cech człowieka, dzięki którym osiąga on wybitne (na tle grupy odniesienia) rezultaty w danej dziedzinie aktywności. (M.Chruszczewski)

Najwyższy stopień rozwoju uzdolnień. (B.Hornowski)

Pojęcie wyższe hierarchicznie niż uzdolnienie – nie każda osoba uzdolniona ma talent, ale każda osoba utalentowana ma uzdolnienia specjalne; talent przejawia się w efektach działalności twórczej, która cechuje się nowością, oryginalnością, społeczną użytecznością i generatywnością; czynniki kształtowania talentu to: wysoki poziom uzdolnień specjalnych, iloraz inteligencji powyżej przeciętnej, wysoki poziom uzdolnień twórczych, struktura osobowości zapewniająca efektywność działań, aktywność własna, środowisko sprzyjające rozwojowi uzdolnień oraz czynnik losowy.

- **Uczeń zdolny, uczeń uzdolniony**

Uczeń zdolny to taki, który z **racji wysokiego poziomu zdolności ogólnych** w podobnych warunkach przewyższa innych uczniów w wykonywaniu tych samych działań, wykazując **silne zaangażowanie w zadanie**; jego osiągnięcia są zwykle wysokie, oryginalne i **twórcze**.

W przypadku **wysokiego poziomu zdolności specjalnych** używa się określenia **uczeń uzdolniony**

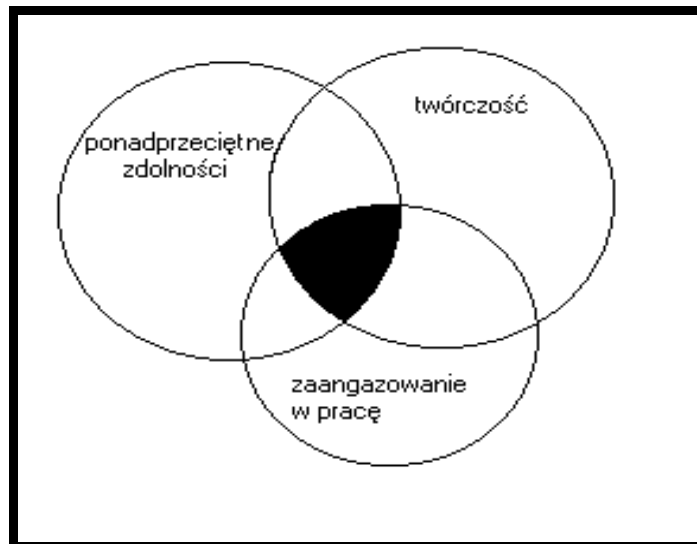
- **Trójpierścieniowy model zdolności Josepha Renzulliego**

Na zdolności składają się:

- ponadprzeciętne możliwości intelektualne,
- wysoki poziom zdolności twórczych (dywergencyjnych).
- zaangażowanie w pracę

U osób wybitnie zdolnych występuje ścisła interakcja między tymi trzema zespołami cech. Inteligencja, uzdolnienia kierunkowe oraz twórczość (zdolności dywergencyjne) decydują o jakości i poziomie wytworów oraz działania.

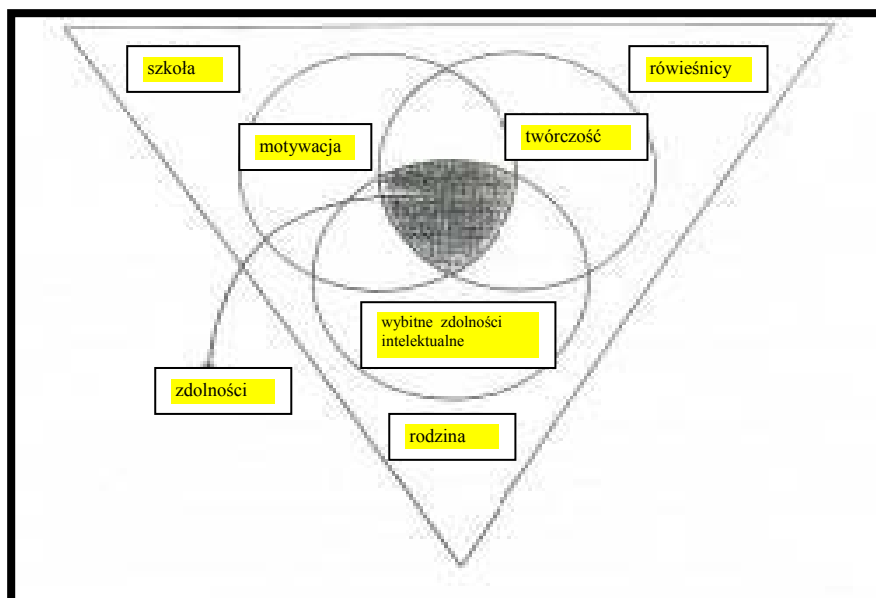
Czynnik „zaangażowanie w pracę” umożliwia twórcze działanie.

Trójpierścieniowy model zdolności J. S. Renzulliego.

- **Wieloczynnikowy model zdolności Franza J. Mönksa**

Zdolności są warunkowane nie tylko wysokim potencjałem intelektualnym, twórczością i odpowiednią motywacją, lecz także czynnikami środowiskowymi, zwłaszcza oddziaływaniem rodziny, szkoły i grup rówieśniczych - Limont, 1994. W przypadku, gdy któryś z czynników nie współdziała z pozostałymi występuje utrudnienie bądź hamowanie rozwoju zdolności.

Wieloczynnikowy model zdolności F. Monksa

- **Inteligencja**

Zdolność przystosowywania się do okoliczności, oparta na dostrzeganiu abstrakcyjnych relacji, korzystaniu z wcześniejszych doświadczeń i skutecznej kontroli nad własnymi procesami poznawczymi - E. Nęcka;

Umiejętność adaptacji do warunków środowiska, dopasowania środowiska do własnych potrzeb i wyboru kontekstu najbardziej odpowiedniego dla zadowalającego działania - R Sternberg, E. Nęcka

Rodzaje inteligencji:

- **matematyczno-logiczna** - przejawiająca się między innymi rozumieniem opartym na operowaniu abstrakcyjnymi symbolami oraz poszukiwaniem harmonii i porządku – dostrzeganiem związków przyczynowo-skutkowych oraz wewnętrznych struktur złożonych systemów, formułowaniem wniosków na podstawie fragmentarycznych informacji, szacowaniem wielkości, przeprowadzaniem dowodów, tworzeniem modeli i wysuwania hipotez;
- **językowa** - znajdująca wyraz w uczeniu się poprzez uważne słuchanie i czytanie tekstów oraz prowadzenie dyskusji, szukaniu własnych form ekspresji werbalnej i wykorzystywania języka, zgrabnym naśladownictwem lingwistycznych cech innych ludzi, nadawaniu wypowiedziom słownym rytmu i tworzeniu pojęć;
- **muzyczna** - dla której charakterystyczne jest wyczucie rytmu, rozpoznawanie układów dźwięków i zmian ich brzmienia, rozpoznawanie i rozróżnianie poszczególnych instrumentów muzycznych, zainteresowanie grą na nich i łatwość jej uczenia się, poszukiwanie własnych form wyrazu muzycznego, skłonność do improwizacji, reagowanie na zmiany w muzyce zmianami nastroju;
- **wizualno-przestrzenna** - dla której typowe są: uczenie się poprzez obserwowanie i tworzenie pamięciowych map, rozwinięta wyobraźnia, łatwość odtwarzania obrazów i ich przetwarzania oraz przewidywania ruchu obiektów, skłonność do sporządzania wykresów, map i innych schematów wizualnych, dobra koordynacja ruchów własnego ciała w przestrzeni;

- **cielesno-kinestetyczna** – przejawiająca się koncentracją na bodźcach związanych z dotykiem i ruchem, uczeniem się poprzez wykonywanie określonych działań, dobrą koordynacją fizyczną, wycuciem czasu, skłonnością do utrzymywania aktywności motorycznej oraz wyrażaniem za jej pośrednictwem emocji i myśli, dbałością o rozwój fizyczny, zręcznością i wdziękiem;
- **interpersonalna** - wyrażająca się w spostrzeganiu zdarzeń z różnych punktów widzenia, trafnym rozpoznawaniu myśli i uczuć innych osób oraz interpretowaniu ich zachowań, skutecznym komunikowaniu się werbalnym i pozawerbalnym, reagowaniu na potrzeby i poglądy ludzi, łatwości nawiązywania, kształtowania i utrzymywania relacji z nimi oraz wywierania na nich wpływu;
- **intrapersonalna** - dla której charakterystyczna jest rozwinięta świadomość własnych emocji, motywacji i myśli, postępowanie zgodne z własnymi standardami i celami, docenianie i dążenie do rozwoju wewnętrznego, refleksyjność, zainteresowanie historiami życiowymi przejawiające się na przykład czytaniem dzienników i biografii, podejmowanie prób odpowiedzi na pytania natury. (Gardner, 2002)

- **Uczeń zdolny w rozumieniu psychologicznym**

To taki uczeń, który posiada ponadprzeciętny iloraz inteligencji i określone charakterystyki osobowości, takie jak motywacja wewnętrzna i wysoka samoocena oraz jest twórczy, co oznacza, że potrafi wykraczać poza schematy, nie obawia się przyjmowania nietypowych punktów widzenia i poszukiwania nowych rozwiązań.

- **Uczeń zdolny w rozumieniu potocznym, także często szkolnym**

To taki uczeń, który dobrze się uczy i ma wzorowe zachowanie, jest posłuszny i grzeczny.

- **Twórczość**

Proces którego rezultatem jest stworzenie jakiejś nowości, mającej szansę przetrwania oraz odpowiadającej oczekiwaniom grupy ludzi stanowiącej w danym czasie określone środowisko społeczno-kulturowe. (M. Stein, 1997)

Aktywność przynosząca wytwory. (Z. Pietrasiński 1969)

Proces generowania nowych form zachowania. (Nęcka, 2001)

- **Myślenie konwergencyjne**

Aktywizuje się w sytuacjach problemowych, które ograniczają się w zasadzie do jednego rozwiązania, do jednej poprawnej odpowiedzi (np. testy wiadomości czy większość zadań matematycznych)

- **Myślenie dywergencyjne**

Włącza się w trakcie rozwiązywania problemów o wielu równie dobrych, możliwych rozwiązaniach.

- **Kreatywność**

Cecha indywidualna osób polegająca na zdolności do wytwarzania nowych pomysłów. (E. Nęcka , 2000);

Jest zdolnością człowieka do tworzenia wytworów nowych i wartościowych – to znaczy cenniejszych pod jakimś względem (estetycznym, praktycznym, naukowym itd.) od tego, co było do tej pory. (K. Szmidt, 2008).

- **Myślenie pytajne**

Dostrzeganie, formułowanie i reformułowanie pytań problemowych, wynikających z zaciekawienia i konstruktywnego niepokoju poznawczego. (Szmidt, 2006)

- **Osobowość twórcza**

Zespół dyspozycji poznawczych, emocjonalno-motywacyjnych i behawioralnych, który umożliwia jednostce reorganizowanie dotychczasowych doświadczeń, odkrywanie i konstruowanie czegoś dla niej nowego i wartościowego. (K. Szmidt 2001)

- **Postawa twórcza**

Ukształtowana (genetycznie i poprzez indywidualne doświadczenie) właściwość poznawcza i charakterologiczna, wykazująca tendencje, nastawienie lub gotowość do przekształcania świata rzeczy, zjawisk, a także własnej osobowości [...] aktywny stosunek do świata i życia, wyrażający się potrzebą

poznawania, przeżywania i świadomego (co do celu, a nie procesu) przetwarzania zastanej rzeczywistości i własnego „ja”. (S. Popek, 1988)

- **Zjawisko NiL**

Nauczyciel eksploatujący przez lata rutynowo te same strategie nauczania, wykorzystujący tę samą wiedzę, kładący nacisk na adekwatność wypowiedzi i poprawność zachowań wywołuje w uczniach opisywane przez J. Kozińskiego (1996) „zjawisko NiL” – nudę i lęk.

- **Treningi twórczości**

System ćwiczeń stosowanych doraźnie w celu zwiększenia potencjału twórczego jednostki lub grupy osób. (E. Nęcka (1998)

- **Strategie rozwijania zdolności**

- **Wcześniej** np. przyspieszenie obowiązku szkolnego, możliwość promocji w trakcie roku szkolnego, możliwość wcześniejszego ukończenia szkoły
- **Więcej** np. przygotowanie do konkursów i olimpiad, możliwość udziału w zajęciach na uczelniach wyższych, zajęcia dodatkowe, system stypendialny, pomoc ze strony fundacji i stowarzyszeń, obozy, warsztaty, sesje naukowe
- **Inaczej** np. indywidualny program i tok nauki, indywidualizacja procesu dydaktycznego - zadania asystenckie, zadania dodatkowe, udział w prowadzeniu lekcji, wsparcie psychologiczno-pedagogiczne
- **Lepiej i mądrzej** np. rozwijanie umiejętności twórczego myślenia, stosowanie metod aktywizujących, doskonalenie zawodowe

- **Kompetencje kluczowe**

Połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Kompetencje kluczowe to te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego.

Ustanowiono osiem kompetencji kluczowych:

- 1) porozumiewanie się w języku ojczystym;
- 2) porozumiewanie się w językach obcych;
- 3) kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne;
- 4) kompetencje informatyczne;

- 5) umiejętność uczenia się;
- 6) kompetencje społeczne i obywatelskie;
- 7) inicjatywność i przedsiębiorczość;
- 8) świadomość i ekspresja kulturalna.

Kompetencje kluczowe uważane są za jednakowo ważne, ponieważ każda z nich może przyczynić się do udanego życia w społeczeństwie wiedzy. Zakresy wielu spośród tych kompetencji częściowo się pokrywają i są powiązane, aspekty niezbędne w jednej dziedzinie wspierają kompetencje w innej. Dobre opanowanie podstawowych umiejętności językowych, czytania, pisania, liczenia i umiejętności w zakresie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) jest niezbędną podstawą uczenia się; umiejętność uczenia się sprzyja wszelkim innym działaniom kształceniowym. Niektóre umiejętności, takie jak - krytyczne myślenie, kreatywność, inicjatywność, rozwiązywanie problemów, ocena ryzyka, podejmowanie decyzji i konstruktywne kierowanie emocjami - są istotne we wszystkich ośmiu kompetencjach kluczowych. (Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady, 2006)

- **Diagnoza uzdolnień**

Wieloaspektowe badanie różnic jakościowych i ilościowych w uzdolnieniach uczniów z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi diagnostycznych.

W diagnozie stosuje się dwa kryteria rozpoznawania uzdolnień:

- psychologiczne - które opiera się na badaniu poziomu inteligencji, zdolności specjalnych ucznia oraz cech charakteru i osobowości;
- psychopedagogiczne – które opiera się na badaniu osiągnięć ucznia

- **Test diagnozy uzdolnień kierunkowych uczniów**

- **Testy dydaktyczne** – rodzaj sprawdzianu pisemnego, polegający na rozwiązaniu w warunkach standardowych określonej liczby zadań, przy ustalonych z góry poprawnych odpowiedziach. Miarą wartości testu jest jego trafność, rzetelność, obiektywność i praktyczność. Celem każdego testu dydaktycznego jest mierzenie osiągnięć uczniów.
- **Testy psychologiczne** - zbiór zadań, które stawiamy przed badanym i na podstawie wyników wnioskujemy o nasileniu danej cechy, stanu czy procesu.

- **Metoda projektu**

W tradycyjnym rozumieniu metoda projektu to jedna z metod nauczania, zaliczana do metod praktycznych, aktywizujących, problemowych, polegająca na samodzielnym realizowaniu przez uczniów zadania przygotowanego przez nauczyciela lub w porozumieniu z uczniami na podstawie wcześniej ustalonych założeń.

Metoda projektu w rozumieniu innowacyjnym (zastosowanym w projekcie DiAMEnT) to jedna z metod nauczania oparta na PBL (*problem based learning* – uczenie się na bazie problemu / uczenie się w oparciu o problem), strategii edukacyjnej, która cechuje się tym, że uczniowie uczą się przez rozwiązywanie problemu. Metoda projektu jest więc ściśle związana z nauczaniem problemowym (jest metodą problemową). Uczniowie realizują projekt edukacyjny nie dla uzyskania określonego produktu, choć on też odgrywa ważną rolę, ale dla rozwiązania problemu, a poszukiwanie tego rozwiązania pozwoli im nabyć określone umiejętności i poszerzyć wiedzę z danego obszaru. Istotnym elementem tej metody jest sformułowanie problemu do rozwiązania. Temat projektu powinien mieć formę pytania problemowego, szeroki zakres (tak, by można go rozpisać na szereg problemów szczegółowych, nad którymi będą pracować uczniowie), odnosić się do rzeczywistości, mieć odniesienia społeczne, uwzględniać przyszłość, umożliwiać wywołanie związku emocjonalnego, integrować wiedzę, a nie treści, skupiać się na poszukiwaniu, które pozwoli na generowanie umiejętności i wiedzy.

Wyznaczniki projektu jako metody nauczania

- ma określone cele,
- efektem działań uczniów jest rozwiązanie problemu,
- ma wyznaczone terminy realizacji poszczególnych zadań i całości przedsięwzięcia,
- ma określonych realizatorów poszczególnych zadań,
- rezultaty prezentowane są publicznie.

- **Problem Based Learning (PBL)**

Nauczanie poprzez rozwiązywanie problemów. Według Howarda Barrowsa, twórcy idei PBL, metodę tę charakteryzuje 6 składników:

- jest skoncentrowana na uczniu;
- uczniowie pracują w małych grupach;
- nauczyciel pełni rolę facylitatora – wspomaga proces komunikacji wewnątrz grupy, motywuje do pracy;
- grupy pracują nad rozwiązaniem zadań praktycznych;
- uczniowie rozwijają podczas pracy umiejętności miękkie (na umiejętności te składa się między innymi asertywność, zdolności interpersonalne, zdolności radzenie sobie ze stresem i presją czasu, czy kompetencje przywódcze);
- uczniowie zdobywają narzędzia i informacje poprzez pracę w grupie i indywidualne zaangażowanie. □

Jest to metoda skoncentrowana na odbiorcy – czyli uczniu. Proces nauczania według filozofii PBL jest ściśle związany z obecnością problemu, zadania, które należy rozwiązać. Wiedza jest ukryta w zadaniu, a cele kształcenia są realizowane podczas prac nad jego rozwikłaniem. Uczniowie w zespołach pracują nad rozwiązaniem praktycznego zagadnienia modelującego pewne elementy rzeczywistości. PBL jest metodą kształcenia – uczenia się opartą zarówno na współpracy w zespole, jak i na pracy indywidualnej. Jest metodą stymulującą poszukiwanie informacji i jej przetwarzanie. Zmusza do refleksji, do krytycznej oceny i do wartościowania zdobytych elementów wiedzy pod kątem ich efektywności i przydatności do rozwiązania problemu.

Praca ucznia nad projektem służy kreatywności, działa inspirująco i uczy odpowiedzialności. Wykładowca występuje w roli opiekuna – pomaga w podejmowaniu decyzji, pracuje nad starannym doбором tematów zadań i steruje stopniem ich trudności. Pełni rolę życzliwego przewodnika organizującego w początkowej fazie prace nad projektem, następnie moderatora zawsze gotowego wspomóc uwagami grupę, ale nigdy nie podającego gotowych rozwiązań. □

Efekty pracy zespołów projektowych prezentowane są publicznie. Ocena jest dyskutowana wspólnie przez wszystkich uczniów i nauczyciela. □

Cechą charakterystyczną metody PBL jest przejrzystość zadania i wspólna dla całego zespołu determinacja w realizacji celu. Już w trakcie fazy wstępnej, przy analizie problemu, uczniowie omawiają wspólnie, jakie umiejętności i jakiego typu wiedza będzie im potrzebna. Cele nie są im narzucane. Uczniowie sami je odnajdują i traktują je jako osobiste ścieżki wyznaczające drogę do rozwiązania zagadnienia. Problemy zawsze są autentyczne, przedstawiające praktyczne zadania, nierzadko typu optymalizacyjnego czy udoskonalającego. □

PBL wspomaga ucznia w utożsamieniu się z zadaniem, zapewnia refleksję nad zdobytą wiedzą i procesem poznawczym, pobudza do weryfikacji i wymiany pomysłów i idei. □

Ponieważ problemy są środkiem/narzędziem do rozwoju umiejętności, stąd **efektami kształcenia** są:

- twórcze i krytyczne myślenie,
- rozpoznanie i rozwiązywanie kompleksowych, rzeczywistych problemów poprzez znalezienie i ocenę dostępnych poza środowiskiem szkolnym zasobów,
- efektywna praca w grupie,
- komunikacja interpersonalna, akceptowanie odmiennych od własnego punktów widzenia,
- zastosowanie zdobytych umiejętności intelektualnych do uczenia się ustawicznego,
- adaptacja do zmiany i uczestnictwa w niej,
- podejmowanie racjonalnych decyzji w nowych sytuacjach,
- stosowanie podejścia holistycznego, całościowego,
- identyfikowanie własnych słabych i silnych stron.

- **Projekt edukacyjny**

Jest to zadanie problemowe z określonymi celami, długoterminowe, realizowane indywidualnie lub w zespole pod nadzorem nauczyciela, w ściśle określonym czasie, polegające na samodzielnym i dogłębnym zbadaniu danego problemu i zaprezentowaniu rozwiązania. Może być powiązany z realizacją programu nauczania jednego lub wielu przedmiotów, może też wykraczać poza program.

- **Pytanie napędzające** (*driving question*)

Problem do rozwiązania postawiony w postaci pytania problemowego, nad którym pracują uczniowie w zespole projektowym. Pytanie powinno mieć na tyle szeroki zakres, aby dało się je rozpisać na szereg pytań szczegółowych, pomocnych w realizacji projektu.

- **Kryteria oceny projektu**

Mierniki służące do sformułowania oceny projektu. Powinny dotyczyć wszystkich etapów realizacji projektu oraz uwzględniać współpracę w zespole. Należy je określić przed rozpoczęciem wykonywania działań projektowych. Uczniowie powinni brać udział w formułowaniu tych kryteriów i przed rozpoczęciem pracy mieć pełną świadomość, co w projekcie jest ważne i co będzie podlegać ocenie.

- **Rodzaje projektów**

Projekty edukacyjne dzielimy na kilka kategorii, a kryteriami podziału są:

- zakres,
- podział pracy,
- cel projektu,
- forma pracy uczniów,
- struktura projektu.

Ze względu na zakres

- **Projekty przedmiotowe/problemowe**

Tematyka obejmuje zakres jednego przedmiotu/ jednorodnego problemu. Celem takiego projektu jest zaznajomienie z nową tematyką lub porządkowanie nabytej wiedzy i umiejętności, albo też rozszerzenie tematyki zajęć o zagadnienia pozaprogramowe. Zazwyczaj projekty te prowadzone są przez nauczyciela jednego przedmiotu

- **Projekty międzyprzedmiotowe**

Mają integrować wiedzę i umiejętności z różnych przedmiotów. Celem takiego projektu jest zwykle analiza problemu z różnych punktów widzenia, co zwiększa

praktyczny wymiar projektu. Projekty tego typu prowadzone przez jednego nauczyciela, ale przy współdziałaniu (konsultacjach) z innymi nauczycielami.

Ze względu na podział pracy

- **Projekty indywidualne** – realizowane przez jednego ucznia
- **Projekty grupowe** – realizowane przez grupę uczniów z wyraźnym podziałem zadań

Ze względu na cele projektu

- **Projekty badawcze**

Polegają na zebraniu i usystematyzowaniu przez uczniów informacji w odniesieniu do wybranego problemu, opracowaniu danych, wyciągnięciu wniosków, będących rozwiązaniem problemu i prezentacji efektów. Ważnym elementem projektu badawczego jest sposób sformułowania problemu, który postawi ucznia w roli badacza.

- **Projekty działania lokalnego**

Podjęcie długoterminowego działania na rzecz klasy, szkoły, środowiska lokalnego.

Ze względu na formę pracy uczniów

- **Projekty jednorodne**

Projekty wykonywane przez uczniów lub zespoły w takim samym czasie, polegające na wykonaniu takiego samego zadania, obejmującego cały zakres tematyki projektu.

- **Projekty zróżnicowane**

Projekty wykonywane przez zespoły uczniowskie realizujące różne zadania, składające się na całość tematyki projektu, wykonywane jednocześnie lub rozłożone w czasie.

Ze względu na strukturę projektu

- **Projekty silnie ustrukturyzowane**

Projekty, w których nauczyciel podaje temat i określone wymagania, szczególnie dotyczące zakresu projektu i spodziewanych rezultatów.

- **Projekty słabo ustrukturyzowane**

Projekty , które pozostawiają uczniom swobodę w wyborze tematu i zakresu projektu, określeniu sposobów realizacji oraz efektów i ich prezentacji.

• **Centrum Wspierania Uczniów Zdolnych**

Centrum Wspierania Uczniów Zdolnych – placówka, w której organizowane są zajęcia pozaszkolne dla uczniów z różnych etapów kształcenia o poznawczych uzdolnionych kierunkowych. Na zajęcia są kierowani tylko uczniowie zdiagnozowani, zajęcia są realizowane w oparciu o specjalnie opracowane programy dla uczniów zdolnych z wykorzystaniem metody projektu i strategii PBL, a prowadzący są przygotowani do ich realizacji.

• **Zajęcia pozaszkolne dla uczniów zdolnych**

Zajęcia realizowane poza strukturą zajęć szkolnych (np. w CWUZ) dla zdiagnozowanych uczniów zdolnych zorganizowanych w grupy o podobnych uzdolnieniach kierunkowych. Celem zajęć prowadzonych przez wyspecjalizowaną kadrę jest rozwijanie uzdolnień kierunkowych uczniów poprzez realizację specjalnych programów z zastosowaniem odpowiednich metod.

• **Zajęcia pozalekcyjne**

Według W. Okonia to nieobowiązkowa wykonywana w czasie wolnym działalność uczniów w obrębie szkoły obejmująca zajęcia w organizacjach młodzieżowych, kołach zainteresowań, świetlicy, sali gimnastycznej lub na boisku czy w ogrodzie szkolnym. Zajęcia organizowane przez szkołę, odbywające się w szkole lub poza jej terenem, mają charakter fakultatywny, nie są częścią obowiązkowego programu szkolnego, a udział w nich jest dobrowolny.

Zajęcia realizowane w kołach zainteresowań, masowych zajęciach kulturalnych, sportowych, a ich celem jest rozwijanie i rozbudzanie zainteresowań uczniów oraz zagospodarowanie ich wolnego czasu.

Spis treści:

Słowo wstępne	2
Założenia dydaktyczno-wychowawcze programu	4
Moduły projektowe.....	10
Moduł I – Modnie...- to znaczy jak?	11
Moduł II – Życie w zgodzie z naturą	14
Moduł III – Jak przyjemnie jest wydawać pieniądze	17
Moduł IV – Wojna i pokój	19
Moduł V - Klęski żywiołowe.....	21
Moduł VI – Święta w różnych religiach	24
Moduł VII – Książki, które czytamy	27
Moduł VIII – Muzyka, moja miłość	29
Moduł IX – Komu potrzebna jest Sztuka	31
Moduł X – Podróże kształcą	33
Słownik terminów związanych z systemem wspierania uczniów zdolnych	36